י"ב-י"ג תמוז ב

א. אודות יום י"ב תמוז – היום שבו נגאל כ"ק מו"ח אדמו"ר ממאסרוי אשר נאסר בגלל „העבודה הגדולה" אשר עבד „בהרבצת תורה וחיזוק הדת"[2] – כתב כ"ק מו"ח אדמו"ר, במכתבו לחגיגת י"ב תמוז הראשונה (בשנת תרפ"ח)[3], וז"ל „ראוי הוא לקובעו ליום התועדות ו־התעוררות לחיזוק התורה והיהדות בכל אתר ואתר לפי ענינו".

נתבאר כמה פעמים, אשר כל דברי רבותינו נשיאינו מדוייקים המה, אפילו בנוגע ל„שיחות" ואפילו בנוגע לשיחות חולין שלהן – שהן צריכין לימודי[4], ו־כ"ש וק"ו שכן הוא בדברי תורתם, וביתר שאת כולל – הוראותיהם (תורה מלשון הוראה).

ובענינו – יש לדייק בלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר הנ"ל „חיזוק התורה וה־יהדות". דלכאורה, „יהדות" ה"ה שם כללי, הכולל כל השייך לדת ישראל – הן לימוד התורה והן שמירת וקיום ה־מצוות (דאורייתא, דרבנן, עד למנהגי ישראל כו'), וא"כ הי' מספיק לומר „חיזוק היהדות" – ומאי קמ"ל ב„(חיזוק) התורה"?

בפשטות הכוונה בזה להדגיש הענין והפעולות ד„חיזוק התורה", כמו שכותב כמה פעמים במכתבו הנ"ל ע"ד עבודתו ב„הרבצת תורה" (והכוונה כפשוטה – יסוד חדרים, ישיבות ושיעורי תורה ב־רבים (עבור בעלי עסק) וכו') – אבל הו"ל (לכאורה) להקדים את הכל והכלל, „יהדות", ואח"כ להוסיף ההדגשה על הפרט, „תורה".

גם יש לדייק ולבאר לשונו „חיזוק התורה", ולא כלשונו כמה פעמים ב־מכתבו שם „הרבצת תורה".

ונראה לומר, שאחת הכוונות דכ"ק מו"ח אדמו"ר כאן היא – לא לעורר על שני ענינים שונים – התחזקות בעבודת הרבצת התורה והתחזקות בעבודת החזקת היהדות (שמירת וקיום המצוות וכו') – אלא הכוונה לענין אחד – „חיזוק היהדות": אלא שאא"פ לחזק את היהדות באופן הנרצה כ"א ע"י הקדמת והתחלת חיזוק התורה.

ב. ביאור הדבר:

המושג „יהדות" במובנו הפשוט פירו־שו כללות הנהגות יהודים בתור יהודים. ולכן יש צורך להדגיש ולקבוע, ש־„יהדות" אינה רק הנהגת בני אדם, הדרך שנהגו בו בני ישראל במשך הדורות, מעשה ידי אדם ח"ו – אלא כל כולה ומ־הותה הוא קיום הוראות התורה שניתנה בסיני מפי הגבורה.

וזהו תוכן ההדגשה „חיזוק התורה וה־יהדות", שלפני חיזוק היהדות יש צורך לחזק את האמונה וההכרה שרק התורה היא הקובעת מהי „יהדות"[5], ואין הדבר

---

1) ביום י"ב תמוז נתבשר כ"ק מו"ח אדמו"ר שחופשה ניתנה לו, וניתנה לו תעודת השחרור למחרתו – יום י"ג תמוז.

2) לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו שמובא בפנים.

3) נדפס בסה"מ תרפ"ח ע' קמו. תש"ח ע' 263. אגרות קודש אדמו"ר מהורי"צ (ח"ב ע' פ).

4) סוכה כא, ב. ע"ז יט, ב.

5) להעיר ממאמר הרס"ג (האמונות והדעות מ"ג פ"ז) „אומתנו איננה אומה כי אם בתורותי'".

מסור לבני אדם, שבשכלם יכריעו שעניינים מסוימים אלה ביהדות הם חובה, משא"כ ענינים אחרים — אלא כל פרט ופרט שבתורה, עד לחידוש של תלמיד ותיק, ואפילו מנהגי ישראל שנתחדשו בדורות האחרונים (ונתקבלו ברוב תפוצות ישראל[6]) — ה"ה חלק מתורתנו הקדושה, שהיא תורת ה', תורה מן השמים, שניתנה למשה מסיני[7] (כי אפילו מנהג ישראל — תורה הוא[8]).

ומזה מובן, שמי שמקיל בחומרות ומנהגי ישראל שנתתקנו והונהגו בדורות האחרונים, בחשבו שהם „מעשה בני אדם", ואשר ע"כ אין הוא מחויב לקבלם על עצמו — הרי אין התנגדותו בנוגע לאיזה ענינים פרטים של „יהדות" וחסר הוא מעשים אחדים, אלא שזהו בניגוד ממש לעיקרי היהדות, שכולה אינה מעשה בני אדם, אלא כל פרט ופרט שבה הוא דת שגילה השם על ידי עבדיו — חכמי ישראל שבכל דור ודור[9].

[ולא עוד, אלא ש„שיטה" זו — לחלק בין עניני תורה שבע"פ המיוסדים על תורה שבכתב (היינו, הענינים שלמדו חכמים ע"פ י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן) או שהם הלכה למשה מסיני, ל-„הגזירות והתקנות והמנהגות"[10] שנתחדשו ע"י חכמי ישראל[11] שבכל דור ודור — ה"ה פתח[12] לכפירה ר"ל בהעיקר שהתורה שבעל פה היא כולה מן השמים[13]].

ג. ויש לומר, שהצורך בהדגשה זו, „חיזוק התורה" לפני חיזוק היהדות, הוא בגלל המשך הענין בהוראה זו — „(חיזוק התורה והיהדות) בכל אתר ואתר לפי ענינו":

אילו הי' חיזוק התורה והיהדות רק ב„עיר מלאה חכמים" וכיו"ב — אין צורך בהדגשה הנ"ל, דפשיטא אצל כאו"א שכל מהות היהדות היא היותה תורת השם: אבל כיון שהמדובר הוא בחיזוק היהדות „בכל אתר ואתר לפי ענינו", יש צורך לשלול טעות, שהיהדות ניתנה לשתנות ח"ו וח"ו לפי תנאי הזמן והמקום. ועוד זאת, הרי יש „אתר" שאנשיו רחוקים מאד מיהדות ואא"פ להשפיע עליהם שיקבלו על עצמם עול שמירת כל התורה כולה לכל פרטי', באופן ש„ענינו" של „אתר" זה דורש להסתפק (לפי שעה) בהשתדלות על מנת שיקיימו (רק) מצוות אחדות (וכיו"ב).

ולכן, כאשר עוסקים בחיזוק היהדות „בכל אתר ואתר לפי ענינו", צריכים לזכור תמיד (ההקדמה) שקודם חיזוק היהדות בא „חיזוק התורה", שה„יהדות"

---

6) ראה בפרטיות הל' ממרים פ"ב. ע"ש. — וראה הערה 9.

7) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי שם פ"ד ה"א. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר ספכ"ח. שם רפמ"ז. ויק"ר רפכ"ב. ועוד. וראה לקו"ש חי"ט ע' 252 הערה 21.

8) ראה תוד"ה נפסל (מנחות כ, ב). רמ"א יו"ד סשע"ו ס"ד. וראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א. ועוד.

9) אלא שבזה גופא מחלקת התורה כמבואר ע"פ חכמי התורה: הלכה חומרא מנהג שנתקבל במקום אחד ובמקום שני נתקבל ע"פ כללי התורה מנהגי' (ראה הקדמת הרמב"ם לספר היד). ועוד.

10) ל' הרמב"ם הל' ממרים פ"א ה"ב וג'. וראה גם הקדמת הרמב"ם שם. ועוד.

11) ראה רמב"ם הל' ממרים שם. ובארוכה — בהקדמתו לפירוש המשניות.

12) אף שחלוקים המה (דאורייתא, ד"ס וכו') כנ"ל — הרי זה הוא רק מפני שכן רצה הקב"ה וגילה בתורתו תורה אור חילוקים אלה.

13) הל' תשובה פ"ג ה"ח ובכס"מ שם. וראה פיה"מ פ' חלק היסוד הט'.

נקבעת ונבנית אך ורק על חיזוק יסוד ה־תורה, שלא ניתנה להשתנות מצד שינויי הזמן והמקום.

וכמשנ"ת כמה פעמים בפירוש דיוק לשון המשנה[14] „הוי מתלמידיו של אהרן כו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" — שצריכים לקרב את הבריות לתורה, ולא להיפך, „לקרב" ולהוריד את התורה ח"ו אל הבריות, על ידי וויתורים ח"ו ו־פשרות וגרעונות בהלכות התורה — גם אפילו באם נדמה שיתכן ופשרה זו דוקא תועיל (לפי דעתו) לקרב את הזולת ל־תורה ומצוותי', עכ"פ לקיום מצוות אחדות: כי, כנ"ל, תורתנו הקדושה היא תורת אמת, ולא ניתנה לפשרות, וכאו"א מישראל, מבלי הבט על מצבו ומקומו, חובתו לקבל את כל התורה כולה לשמור ולקיים כולה.

ואין זה סותר לכך שההשתדלות ב־חיזוק היהדות היא, כפי שמפורש, „בכל אתר ואתר לפי ענינו", ועד שלפעמים צ"ל ההשתדלות באופן דלאט־לאט — ועד שמי שהוא בגדר תינוק שנשבה ל־בין העכו"ם, יתחיל בקיום מצוה אחת וכיו"ב (כנ"ל) — כי אין פירוש הדברים שעושים פשרות בתורה ויהדות, אלא ע"ד שמצינו בנוגע ללימוד התורה, שעם תינוק מתחילים בלימוד הא"ב, ואח"כ הולך מחיל אל חיל: לימוד צירוף כמה אותיות, כמה תיבות ועד שזוכה ללמוד את כל התורה כולה: ופשוט, שלימוד הא"ב עם תינוק אינו „פשרה" כלל, ואין בזה כל וויתור או גרעון כלל וכלל, אלא זהו סדר הלימוד, מן ההתחלה אל ההמשך וכו' דייקא:

וכן הוא בנוגע לקיום המצוות, „חיזוק היהדות" — דכאשר מתעסקים עם „תינוק" (ברוחניות), שאין לו שום ידיעה בעניני יהדות, צריכים לכל־לראש ל־למדו את הא"ב של „יהדות": אבל תיכף בהתחלה זו יודע „התינוק" שאין הא"ב (שבזה התחיל) כל התורה כולה, אלא שבמצבו עתה (שהוא „תינוק" כו') הרי מתחילים בקיום מצוה אחת, ובמשך הזמן ילך מחיל אל חיל, ו„מצוה גוררת מצוה"[15].

ד. וזוהי ההוראה בפועל, שצריכה לשמש כיסוד להתועדויות דחגיגת חג הגאולה די"ב תמוז — שהעסק בחיזוק היהדות צ"ל מיוסד על שני עיקרים אלה, ובשני הקצוות:

העיקר הא' הוא — „חיזוק התורה וה־יהדות", והיינו האמונה הטהורה שכל ענין של יהדות נקבע אך ורק על ידי התורה שהיא מן השמים (ואינו מעשה בני אדם כלל וכלל ח"ו ור"ל), ובמילא לא שייך שיהי' בזה פשרה, וויתור או גרעון בתורה ומצוותי', כי כשם ש„אני ה' לא שניתי"[16], כך אין שייך שינוי ב־„יהדות" שהיא דבר השם.

וביחד עם זה חייבים להשתדל בחי־זוק היהדות „בכל אתר ואתר לפי ענינו", דאע"פ שהמדובר ב„אתר" שהוא רחוק לעת עתה מיהדות ומה גם מקיום כל התורה כולה, וההשתדלות שם היא „לפי ענינו" (כנ"ל באורך)

— אבל ביחד עם זה באמת, ודוקא מתוך אמת לוקחים וכובשים (נעמט מען אײַן) את האדם —

אסור לו לאדם לעמוד מרחוק [כאו־תם האומרים, שרק עם יהודים יראים ושלמים יש להתעסק כדי לחזק ידיהם

14) אבות פ"א מי"ב.

15) אבות פ"ד מ"ב.

16) מלאכי ג, ו.

בשמירת התורה ומצוותי', אבל לא עם אלה החסרים בזה ועאכו"כ – אלה ה־רחוקים מתורת ה' ועבודתו).

אלא חייב להשתדל בכל כחו לקרבם לתורה ומצוותי', כהוראת הבעש"ט[17] ע"ד גודל הענין של מצות אהבת ישראל לכאו"א מישראל, גם למי „שלא ראה אותו מעולם", וכמשנ"ת במק"א[18] שה־כוונה בזה היא גם ברוחניות הענינים, ש־גם יהודי שרחוק מיהדות עד שלכאורה אין לו שום שייכות עמו ביהדות, הנה גם אותו צריך לאהוב עד כדי להשתדל לקרבו לתורה וליהדות – דברים הכי יקרים בכל העולם כולו;

וכמבואר בספר התניא[19], ד„מי שאינו חבירו (בתורה ומצות) ואינו מקורב אצלו", אסור לשנאותו ח"ו (גם אם ראה שחטא), אלא „ע"ז אמר הלל הזקן[19] הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום וכו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, לומר . . צריך למשכן בחבלי עבותות אהבה וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה'".

ועל ידי ההשתדלות באהבת ישראל, לכאו"א מישראל ממש, זוכים לברכת ה', ד„ברכנו אבינו (כאשר) כולנו כאחד"[20] דוקא,

עד לברכה העיקרית והפנימית – גאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

(משיחת י"ג תמוז תשכ"ט)

17) „היום יום" טו כסלו (וראה שם ג' אדר א' בשם אדה"ז. ועוד).

18) לקו"ש ח"א ע' 201.

19) פרק לב.

20) ברכת שים שלום בתפלת העמידה (הובא בתניא שם לפנ"ז).